

«Трон у крові». Експеримент у пошуках національного стилю японського кіно

Лариса Іванишина

«Трон у крові» (інша назва – «Замок інтриг», 1957), «Срібний ведмідь» МКФ у Західному Берліні. Режисер Акіра Куросава переселив шекспірівську історію про Макбета у феодальну Японію. Він хотів покінчити з псевдоісторизмом традиційних «дзидайгекі», з їх умовністю і театральністю. В екранізації твору Шекспіра проблема полягала в тому, як привести сюжет «Макбета» у відповідність до способу мислення японців. Куросава скористався театром «но» (походить з XII ст.), що розігрує трагедії в масках, які виражають згустки характерів, крайні прояви почуттів. Тому фільм – експериментальний.

Середньовічні битви Куросава тут змальовує ескізно, за кадром. Через якийсь час у фільмах «Тінь воїна» і «Ран» він перейде до масштабних видовищних полотен на цю тему. Тут же про них дізнаємося з донесень вістунів своєму володареві. Повідомлення про поразки змінюється повідомленнями про перемоги. Двоє вершників-воїнів, один із яких – Макбет, скачуть через ліс, але наштотвхуються на чаклуна-провидця, який дуже спокійним тоном прорікає їхнє майбутнє. І воно досить швидко справджується.

Але дружина Макбета (в Куросави персонажі носять японські імена) піддає сумніву дії володаря, тлумачить підвищення по службі свого чоловіка як пастку – і вважає, що Макбету треба випередити події: знищити володаря й самому сісти на трон.

Щодо стилю фільму, надамо слово його оператору Йосіо Сіраї. Він писав, що метод знімання кількома камерами було застосовано для того, щоб дати більше свободи акторам, досягти більшої правдивості: «Рухи акторів з елементами, запозиченими з давнього традиційного театру „Но“, стилізовані і здаються важкими, але всі три камери намагаються закарбувати їх повністю такими, щоб надати фільму документальної точності, пронизаної напруженим драматизмом»¹. І тому «Макбет» став істинно самурайською трагедією.

Загострене відчуття стилю допомогло Куросаві досягнути стильової цілісності. Він відмовився від крупних планів. Найтрагічніші сцени знімалися загальними планами. Декорацією іноді була тільки пляма плісняви на паперовій стіні. Театр «Но» перекочував на екран: леді Макбет була загримована під маску, хода акторів змушувала згадати ритуальний крок, рухи пальців схожі на танець, асиметричне

Ісудзу Ямада у фільмі «Трон у крові». Режисер Акіра Куросава. 1957.

розташування тіл у порожнечі площі – стиль належав давнині. Але коли з туману вирвалися коні самураїв, стало видно очі, сповнені люті, й чорну грізну зброю – знаки смерті і знаки величі. Воїни кружляли довкола одного й того ж місця, безсилі вирватися з туману. Цей епізод викликає захоплення від могутності Шекспіра і від могутності кіно.

Фільм став експериментом у пошуках національного класичного стилю японського кіно. Стиль цей цікавий тим, що Японія проглядає крізь призму Заходу. Акіра Куросава взяв із зарубіжного кіно енергійний монтаж, сюжетну динамічність. Але залишився японцем, розкривав риси національного характеру. Він, професіонал високого класу, поєднав два таланти – сценариста і режисера.

Тосіол Міфуне у фільмі «Трон у крові».

¹ Рассказывают соратники по искусству. // Акира Куросава. Сост. Завьялова Л. М. Искусство: 1977. С. 196.